म्यहं स्वयम्। बालमप्राप्तवयसमजातव्यञ्जनाकृतिम्. E. अ neg. and प्राप्तवयस्.

अप्राप्तविधान Tatpur. n. (-नम्) A rule or injunction concerning a subject not previously established by a rule or injunction; e. g. in a *Várttika* on *Páńini's Sútra* 'ब्राह्मो ऽजातौ': तत्राप्राप्तविधाने प्राप्तप्रतिषेधः (*Patanjali*: तत्राप्राप्तस्य टिलोपस्य विधाने प्राप्तस्य प्रतिषेधो वक्तव्यः). Compare also the following. E. अप्राप्त and विधान.

अप्राप्तविधि Tatpur. m. (-धिः) The same as the preceding; e. g. in a *Várttika* on *Páńini* 'विभाषाग्रेप्रथमपूर्वेषु': अयादिष्वप्राप्तविधेः समासप्रतिषेधः. E. अप्राप्त and विधि.

अप्राप्तविभाषा Tatpur. f. (-षा) (In Grammar, esp. in the commentaries on *Páńini.*) An option, enjoined by a rule, if the latter does not refer to, and therefore is not a restriction of, another, previous or subsequent, rule; it is distinct therefore from the प्राप्तविभाषा or the option enjoined by a rule which is a restriction of another rule, and the उभयत्रविभाषा or the option enjoined by a rule some portion of which is and some portion of which is not a restriction of another rule. It follows from this distinction that in *Páńini's* definition of विभाषा (I. 1. 44. 'न वेति विभाषा') both terms न and वा apply *simultaneously* only to the प्राप्तविभाषा and उभयत्रविभाषा and even more properly to the latter alone, while only वा can be predicated of the अप्राप्तविभाषा, its purport not being negative with regard to another rule but purely optional in itself; *Patanjali*: तत्र या तावदप्राप्ते विभाषा तत्र प्रतिषेध्यं नास्तीति कृत्वा वेत्यनेन विकल्पो भविष्यति। या हि प्राप्ते विभाषा तत्रोभयमुपस्थितं भवति। नेति च वेति च। तत्र नेत्यनेन प्रतिषिद्धे वेत्यनेन विकल्पो भविष्यति॥ ...... उभयत्रविभाषार्था चेयं संज्ञा। प्राप्तविभाषायामप्राप्तविभाषायां च संज्ञाकरणस्यानुपयोगात्। तथा हि। प्राप्तविभाषासु पक्षे निवृत्तिः क्रियते पक्षे तु प्रवृत्तिः स्थितैव। अप्राप्तविभाषासु च पक्षे कार्यस्य प्रवृत्तिः क्रियते पक्षान्तरे त्वप्रवृत्तिः स्थितैवेति नास्ति तत्र संज्ञाफलम् &c. .... (*Nagojibh.*: एवं च केवलप्राप्तविभाषायामुभयत्रविभाषायां च क्रमेण निषेधविकल्पयोरुपस्थितिः। शुद्धाप्राप्तविभाषायां तु निषेधस्यान्वयायोग्यत्वात्कुद्धविकल्पोपस्थितिरिति तात्पर्यम् &c. &c.) Such अप्राप्तविभाषा are in *Páńini*, e. g. in the *Sútras*: I. 1. 32, 2. 3, 2. 16, 3. 43; II. 4. 12; III. 1. 38, 1. 61, 3. 138, 4. 24; VI. 1. 208(?), 2. 161, 3. 59, 3. 72, 3. 106; VII. 3. 9, 4. 81; VIII. 1. 26, 2. 21; when in consequence of such an interpretation of the option, the Sútra I. 2. 16 e. g. becomes disconnected from I. 2. 15, II. 4. 12 from II. 4. 6, III. 1. 61 from III. 1. 66, III. 4. 24 from III. 4. 22 &c. &c. — Compare also प्राप्तविभाषा, उभयत्रविभाषा and व्यवस्थितविभाषा. E. अप्राप्त (in the sense of a locative) and विभाषा.

अप्राप्तव्यवहार Tatpur. m. (-रः) (In Law.) A minor, one incapable from nonage of conducting his own affairs; (according to *Kríshńa Tarkal.*, a boy not more than fifteen years old: अप्राप्तव्यवहारा बालकाः पञ्चदशवर्षादनधिकवयस्काः; according to the *Mitákshara*, a boy under sixteen years, the same as पौगण्ड); his inherited property must be confided to the care of relatives or friends; (*Kátyáyana*: अप्राप्तव्यवहाराणां धनं व्ययवर्जितम्। न्यसेयुर्बन्धुमित्रेषु); he is not amenable for the debts of his deceased father, (*Nárada*: अप्राप्तव्यवहारश्चेत्स्वतन्त्रो ऽपि हि नर्णभाक्;) nor liable to arrest or summons, (अप्राप्तव्यवहारश्च दूतो दानोन्मुखो व्रती। विषमस्थश्च नासेध्यो न चैतानाह्वयेन्नृपः). E. अ neg. and प्राप्तव्यवहार.

अप्राप्तव्यवहारकाल Tatpur. m. (-लः) (In Law.) The same as the preceding. E. अ neg. and प्राप्तव्यवहारकाल.

अप्राप्तावसर Tatpur. m. f. n. (-रः-रा-रम्) Inopportune, unseasonable; e. g. in the *Hitopad.*: दमनको ऽब्रवीत्। मित्र मा भैषीः। नाहमप्राप्तावसरवचनं वक्ष्यामि. E. अ neg. and प्राप्तावसर.

अप्राप्ति Tatpur. f. (-प्तिः) [1] Non-attainment, non-acquisition; e. g. a quot. in the *Kávyaprak.*: तदप्राप्तिमहादुःखविलीनाशेषपातका .... चिन्तयन्ती जगत्सूतिम् &c. [2] The not taking place, the not occurring; e. g. in the *Vedánta Sútra*: प्रतिसंख्याप्रतिसंख्यानिरोधाप्राप्तिरविच्छेदात् (*Śankara*: अप्राप्तिरसंभव इत्यर्थः); or in the *Sánkhya Sútra*: नाप्राप्तप्रकाशकत्वमिन्द्रियाणामप्राप्तेः सर्वप्राप्तेर्वा. [3] The not being justified or established by a rule, injunction, the not being authorized &c.; e. g. in a *Várttika* to *Páńini*: यूनि चान्तर्हिते ऽप्राप्तिः, or ग्रामणिपुत्रादिष्वप्राप्तिः, or इत्वे कग्रहणं संघातग्रहणं चेदेतिकास्वप्राप्तिः; or in an *Adhikar.* of *Mádhava*: यथा देशकालकर्तृद्रव्याणां पक्षे ऽप्राप्तौ नियमो विहितः। एवमवघातो ऽपि .... नियम्यते, or लौकिकाग्नौ होतुं पुस्तकपाठेनाधिगन्तुं च शक्यत्वेनाधानोपनयनयोरकल्पने ब्राह्मणादीनामप्राप्तेः &c. Compare अप्राप्तत्व. E. अ neg. and प्राप्ति.

अप्राप्तिसम Tatpur. m. f. (-मः-मा) (In the Nyáya philosophy.) One of the two sophisms on the irrelevancy of the notion 'cause'; viz. arguing that if a cause is stated the characteristics of which cannot be proved — as by saying that the Śyena sacrifice inflicts pain on enemies —, such characteristics prevent a cause from proving the effect, i. e. from being a valid cause; ('यदि चाप्राप्तं लिङ्गं साध्यबुद्धिं जनयति साध्याभावबुद्धिमेव किं तेन न जनयेत्'); the refutation is: that such a cause is nevertheless valid, since it is an ideal cause, mentioned in the Veda. — For the other sophism on the irrelevancy of cause see प्राप्तिसम. E. अप्राप्ति and सम. (For the gender of this word and the ellipsis required to explain it, see the etym. of अनित्यसम.)

अप्राप्य Tatpur. m. f. n. (-प्यः-प्या-प्यम्) Unobtainable, unattainable. E. अ neg. and प्राप्य.

अप्राप्यग्रहण Tatpur. n. (-णम्) Apprehension of what cannot be attained; e. g. by the eye of an object separated from it by glass &c., in the *Nyáya Sútra*: अप्राप्यग्रहणं काचाभ्रपटलस्फटिकान्तरितोपलब्धेः. E. अप्राप्य and ग्रहण.

अप्रामाणिक Tatpur. m. f. n. (-कः-की-कम्) Unauthoritative, not having binding power; e. g. in the *Dáyabhága*: साधारणधनोपघातार्जितं धनं विभजेदिति विधिः .... अतो ऽविभक्तार्जितत्वमात्रेण धनस्य साधारणत्वाभिधानमप्रामाणिकम्. E. अ neg. and प्रामाणिक.

अप्रामाण्य Tatpur. n. (-ण्यम्) The same as अप्रमाण q. v.; e. g. in the *Jaim.-nyáyam.*: पुरुषान्तरप्रत्यक्षवेदः सर्वथैव मूलेर्मूलमित्युच्यते। तर्हि मा भूत्तस्या अप्रामाण्यम्; or in the *Nyáya Sútra*: प्रत्यक्षादीनामप्रामाण्यं त्रैकाल्यासिद्धेः; or in the *Mitákshara*: स्मृत्योः परस्परविरोधे सतीतरेतरबाधनादप्रामाण्यं कस्मान्न भवति. E. अ neg. and प्रामाण्य.

अप्रामि Tatpur. m. f. n. (-मिः-मिः-मि) (ved.) Unhurt, not infringed; see the next. E. अ neg. and प्रामि.